

pels efectes de l'alcohol, per causes internes... De tot en diem, clarament, *marejar-se*, sense prejudicis etimològics.

2) *orientar-se*. Una manera actualment consolidada d'orientar-se és, com se sap, amb l'ús de la brúixola. Però, bàsicament, la brúixola assenyala el nord, no l'orient. Dit altrament: qui es vol orientar, mira en primer lloc de saber on és el nord.

Caldria encara fer referència als noms de certs establiments públics, com *cafè*, o *cerveseria*, que solen oferir serveis o productes que no es redueixen, ni de bon tros, als que, en principi, permet de suposar el títol de l'establiment. I, finalment, hi ha alguns termes gramaticals ben coneguts, com

substantiu, *pronom*, *adverbi* o *preposició*, no sempre usats amb el valor que creiem lògicament deduïble a partir de la seva etimologia o dels seus components. Podríem dir, vorejant la caricatura, que mots com *buidor*, *inexistència* o *forat* són noms substantius com els primers, i que l'últim mot de la frase *Jo anava amb corbata i ell anava sense* és una preposició, a desgrat que la posició que hi ocupa desmenteixi el significat d'aquest terme. En definitiva, es tracta, amb una perspectiva temporal molt diferent, del mateix cas que el de certs cognoms o noms de família: el meu amic Joaquim Fuster es diu així no perquè ell faci de fuster, sinó perquè en feien els seus avantpassats, fa una colla de generacions. ♦

Estar a punt

ALBERT JANÉ (Institut d'Estudis Catalans)

Estàs a punt, rei de Pèrsia?

(Salvador Espriu, *Primera història d'Esther*)

Ja fa uns quants anys, a causa d'un d'aquests mimetismes incontrolables que pertorben l'ús normal de la llengua, la frase verbal *estar a punt*, que no havia conegut mai cap vacil·lació, va començar a veure's progressivament substituïda per *ésser* (o *ser*) a punt. Hi hem de veure, certament, una reacció hiperpurista contra l'ús indegut del verb *estar* en lloc del verb *ésser* (o *ser*). Potser sí que arribarà un moment que *estar a punt* acabarà desapareixent del nostre llenguatge, però de moment encara no ens hi resignem. I com que, d'altra banda, ja hi ha qui defensa decididament aquesta innovació, i rebutja la frase tradicional com si fos un barbarisme més, escau de posar en relleu que en el Diccionari General de la Llengua Catalana, de Pompeu Fabra, hem trobat dinou ocurrences de *estar a punt* i cap de la frase concurrent. I creiem que pot ésser útil de transcriure-les totes dinou, tant més que aquesta frase verbal pot presentar alguna lleu diferència en la seva significació que ha servit algun cop d'argument contra el seu ús general. Vet aquí, doncs, els exemples del DGLC:

- 1) Tirar-se endavant recolzant sobre un objecte de manera que el cos faci balança, estigui a punt de donar la balançada (s.v. *abalançar-se*).
- 2) *Acabar de*, estar a punt de, mancar poc per a (s.v. *acabar*).
- 3) *Estar amb l'aigua fins al coll*, trobar-se en un gran destret, estar a

- punt de sucumbir a dificultats econòmiques (s.v. *aigua*).
- 4) Donar senyals d'estar a punt d'esdevenir-se quelcom d'enutjós, desagradable, perillós, etc. (s.v. *amençar*).
- 5) *Estar en avinentesa*, estar a punt, a mà (s.v. *avinentesa*).
- 6) No poder sostenir-se, estar a punt de caure (s.v. *caure*).
- 7) El cafè ja està a punt: ara el colen (s.v. *colar*).
- 8) Que es pot collir, que està a punt de collir (s.v. *collidor*).
- 9) Està a punt de morir: ahir la van combregar (s.v. *combregar*).
- 10) Departament d'un corral per a tenir-hi les cabres quan estan a punt de cabridar (s.v. *corralina*).
- 11) Pensar, creure, presumir; esp. estar a punt d'ocórrer-li a algú (alguna cosa) (s.v. *cuidar*).
- 12) El tren està a punt de sortir: ja han enganxat la màquina (s.v. *enganxar*).
- 13) Va estar a punt de caure a l'abisme: tots ens vam esglaiar (s.v. *esglaiar*).
- 14) *Tenir el peu a l'estrep*, estar a punt de partir (s.v. *estrep*).
- 15) El qui està a punt de casar-se (s.v. *nuvi*).
- 16) Cara que hom fa quan es conté el plor, quan vol fer veure que està a punt de plorar (s.v. *petarrell*).

- 17) Estar a punt de fer una cosa, d'esdevenir-se una cosa (s.v. *punt*).
- 18) Aquest gra està punt de rebentar-se (s.v. *rebentar*).
- 19) Dit de les relacions d'amistat, etc., que estan a punt de rompre's (s.v. *tivant*, per *tibant*).

Òbviament, l'exemple més significatiu és el de l'article *punt* (núm. 17), car no és un simple exemple d'ús sinó la formulació explícita d'una norma.

Els exemples següents són extrets de l'epistolari de Pompeu Fabra¹, dos d'ell mateix i un del seu principal deixeble, l'eminent lingüista Joan Coromines:

- 1) Però la quinta part, la selecta, ¿ja estarà a punt, no al comensarse l'impressió, sino quan les altres quatre parts serán impreses? (P. Fabra, carta núm. 41, p. 143).
- 2) Està a punt de fer cinc anys que vaig arribar a l'Argentina (J. Coromines, carta núm. 374, p. 580).
- 3) Esteu a punt de començar les feines de la comissió de Cultura? (P. Fabra, carta núm. 384, p. 596).

La primera de les dues cartes de Fabra és de l'any 1910, cosa que explica les seves particularitats ortogràfiques i gramaticals. ♦

1. Pompeu Fabra, *Obres completes*, volum 8, Epistolari, a cura de Jordi Manent, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 2011.